

DE GRAFPLAAT VAN ANTHEUNIS DE GRYSE († 1503) UIT DE O.-L.-VROUWEKERK TE OUDENBURG

R. VAN BELLE °

Bij de studie van de in Engeland bewaarde grafplaten stelt men regelmatig vast dat een deel van deze platen aan de keerzijde oudere graveringen vertonen ¹. Op de ca. 8000 aldaar bewaarde koperen grafplaten blijken er tot op heden een 400-tal herbruikte platen te zijn. Men noemt ze palimpsesten. Zij vormden eens een grafmonument, werden op een later tijdstip uit de vloer gebroken, op de keerzijde van nieuwe voorstellingen voorzien en als zodanig herbruikt ².

Van deze 400 palimpsesten zijn er ongeveer 100 waarvan de herkomst uit de vroegere Lage Landen stamt. De oudste kant van deze platen dateert nagenoeg altijd van vóór 1560. De hergraveringen van de jongste zijde gebeurde voornamelijk tijdens de periode 1560-1585. Deze vaststelling is geen loutere toevalligheid. Deze periode stemt immers overeen met de opkomst van het protestantisme in de Nederlanden. Heel wat kerken, kloosters en abdijen werden toen geplunderd en verwoest. De koperen grafplaten vormden een zeer begeerd materiaal, daar in Engeland een grote vraag naar koperen platen voor funerair gebruik bestond. De zeegeuzen organiseerden ware strooptochten en verkochten hun buit in de Engelse havens van Londen, Norwich en Sandwich, die hun belangrijkste toeluchtshavens waren.

° Zwaluwenstraat 1, 8000 Brugge.

1. J. PAGE-PHILLIPS, *Palimpsests, The back of Monumental Brasses*, Londen, 1980, 2 delen. Verder aangehaald als *Palimpsests* ;

ID., *Macklin's Monumental Brasses*, Londen, 1970, blz. 83 e.v. ;

M. NORRIS, *Brass Rubbing*, Londen, 1968, blz. 98 e.v. ;

ID., *Monumental Brasses*, dl. I, *The memorials*, Londen, 1977, blz. 268 e.v. ;

M. STEPHENSON, *A list of palimpsest brasses in Great Britain*, Londen, 1903 (bundeling van bijdragen verschenen in *Transactions of the Monumental Brass Society*). Verder aangehaald als *A list*.

2. J. PAGE-PHILLIPS, *Palimpsests, a.w.*, blz. 19 e.v.

Te Brugge en Gent worden eveneens palimpsestplaten aangetroffen. Zie o.a. V. VERMEERSCH, *Grafmonumenten te Brugge voor 1578*, dl. I, Brugge, 1976, blz. 81-82, *Gent - Duizend jaar kunst en cultuur*, tentoonstellingscatalogus, Gent, 1975, dl. 3, blz. 342.

Van de hand van J. Page-Phillips verscheen een naar volledigheid strevend referentiewerk *Palimpsests, the back of monumental brasses*. De auteur geeft hierbij afbeeldingen van alle gekende palimpsesten weer alsook de bevindingen en besluiten van jaren onderzoekingswerk³. Wij werden in de gelegenheid gesteld de wrijfprenten van de Vlaamse grafplaatfragmenten bij de auteur te bestuderen⁴. De identificering van palimpsesten is bijzonder moeilijk daar heel dikwijls van de oorspronkelijke plaat slechts enkele fragmenten bewaard bleven. In de beste gevallen is een deel van een naam of een wapenschild afgebeeld. Bij het onderzoek van een aantal naar stijl Vlaamse palimpsestfragmenten, bleek de voorstelling van een gedeeld wapenschild ons tamelijk vertrouwd (zie afb. 1).

Het betreft een fragment met twee klaverbladen en een keper, een met een derde klaverblad, een schelp en een ossekop, alsook een randfragment met Vlaamse tekst met de vermelding van de naam “[d]e grijse”⁵. Deze fragmenten zijn bewaard in dezelfde kerk, in hetzelfde grafmonument, nl. de graftombe van Edward Humbarstone en Anna Welshe, gedateerd 1583, in de St.-Marychurch te Walkern, Hertfordshire. De gezamenlijke vindplaats en overeenkomst van stijl gaf ons een grote graad van zekerheid dat ze van eenzelfde Vlaams grafmonument afkomstig waren. De identificatie van het gedeelde wapenschild bevestigde dit. Het linker gedeelte stelt het wapenschild voor van de familie de Gryse.

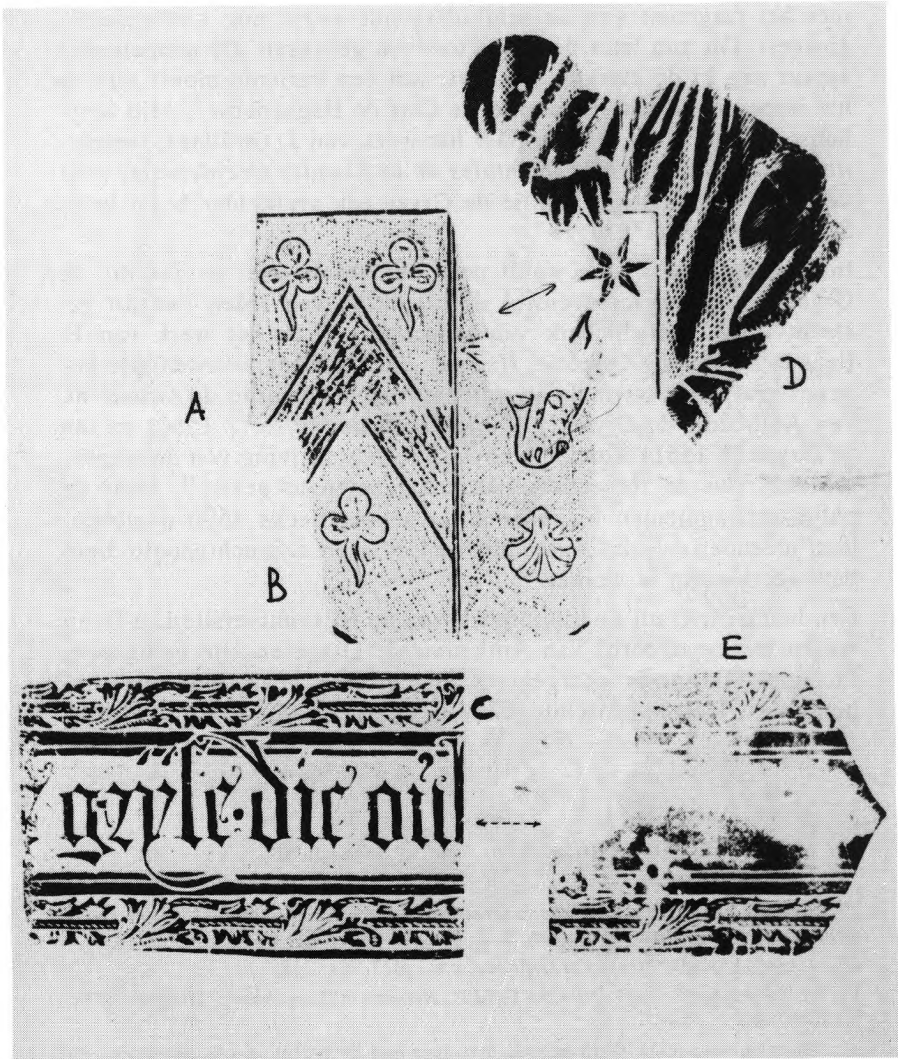
Deze wordt beschreven als volgt: “van zilver met een keper van keel, vergezeld van drie klavers van sinopel” en als helmteken “twee zilveren opziende zwanen met verstrengelde halzen en naar buiten gewende kop tussen een vlucht de enen van zilver, de andere van keel”, devies “avec le temps Gryse”⁶.

3. J. PAGE-PHILLIPS, *Palimpsests, a.w.*, besluiten, zie dl. 1, blz. 13 e.v.

4. Inmiddels heeft J. Page-Phillips deze enige verzameling van palimpsest-wrijfprenten overgemaakt aan de *Society of Antiquaries of London*.

5. Nl. fragmenten A, B en C. J. PAGE-PHILLIPS, *Palimpsests, a.w.*, dl. 1, blz. 72; dl. 2, blz. 125.

6. F. VAN DIJCKE, *Recueil héraldique avec notices généalogiques et historiques sur un grand nombre de familles nobles et patriciennes de la ville et du franconat de bruges, Brugge, 1851, blz. 193*; J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc*, dl. 1, Brugge, 1857, blz. 247.

Afb. 1. Wrijfprent van de fragmenten van de grafplaat van Antheunis de Gryse († 1503) eertijds in de O.-L.-Vrouwekerk te Oudenburg. (Copyright J. Page-Phillips)

Mill Stephenson had in zijn werk *A list of palimpsest brasses in Great Britain* deze vereenzelving gemaakt⁷.

Wat de rechter kant van het wapenschild betreft, was de associatie met het fragment van de schilddragende engel nog niet gemaakt geweest. Dit zou later door ons toedoen gebeuren. De aangehaalde auteur zag in de dierkop een hert, wat een variante moest zijn op het wapenschild van de familie De Cerf de Haghedorne⁸. Mill Stephenson wees in dit opzicht naar het werk van J. Gailliard, *Inscriptions Funéraires et Monumentales de la Flandre Occidentale*, waar vermeld wordt dat de familie de Gryse een grafkelder bezat in de St.-Donaaskerk te Brugge⁹.

In *Bruges et le Franc* weidt deze auteur uit over de familie de Gryse. Hij vermeldt evenwel de bijzetting van leden van dit geslacht in de parochiekerk van Oudenburg¹⁰. In het werk van E. Feys & D. Van de Castele, *Histoire d'Oudenbourg*, worden drie koperen grafplaten vermeld in verband met de familie de Gryse, nl. van Antheunis de Gryse († 1503), Jacob de Gryse († 1550) en Jan de Gryse († 1551), zonder evenwel een beschrijving van de wapenschilden van de respectievelijke echtgenoten te geven¹¹. Daar de palimpsestfragmenten o.i. naar stijl van omstreeks 1500 dagtekenen, meenden wij dat Antheunis de Gryse en zijn echtgenote dienden weerhouden te worden¹².

Een handschrift uit de bibliotheek van de Rijksuniversiteit te Gent, waarin een grafschrift van Antheunis de Gryse en zijn echtgenote Jacemine Ballinc is weergegeven (zie afb. 2), bevestigde onze hypothese¹³. Het wapenschild van de familie Ballinc wordt er ruw

7. M. STEPHENSON, *A list, a.w.*, blz. 66.

8. Ibidem, blz. 68.

9. J. GAILLIARD, *Inscriptions funéraires et monumentales de la Flandre Occidentale. Arrondissement de Bruges*, dl. 2, Brugge, 1861, blz. 140.

10. J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc, a.w.*, dl. 1, blz. 248.

11. E. FEYS & D. VAN DE CASTEELE, *Histoire d'Oudenbourg*, Brugge, 1873, blz. 650 e.v.

12. De tekstband toont gelijkenissen met deze van de grafplaat van Alexander du Bosquiel (1485) en Barbara de Vos († 1511) uit de O.-L.-Vrouwekerk te Brugge. Het randmotief komt op andere Brugse koperen grafplaten eveneens voor.

13. Universiteitsbibliotheek Gent, hs. G 12.925: *Grafschriftenverzameling toebehorend aan L.G. de Crombrughe-Looveld*, 17de eeuw, f° 197 r°.

Andenbourgh

Si were came des ruines ainsq tse epitaule.

De grijle Ballinc

De epitaule bay Antinuit de grise Land siule
sreph stant vanden grise, die vier eest int Jar
1503. des 3. darb in vijft.
Die laste Gombz. Laromine de dorckke bay Jay
Ballinc twijf baat bay Antinuit de grise
die vier eest int Jar 1486. des 23. darb in mo.
ielmoe, op ste ecomen darb.

Afb. 2. Wapenschilden van de Gryse en Ballinc met grafschrift, R.U.G., Hs. 12925. (Copyright R.U.G).

geschetst zonder kleurweergave, dit in tegenstelling tot de andere wapenschilden die alle met zorg getekend en gekleurd zijn. Het wapen vertoont een ossekop en drie sterren. Het wapen op de palimpsestfragmenten toont evenwel een schelp in plaats van een ster aan de punt. Waarschijnlijk heeft de tekenaar, vervaardiger van het handschrift (niet gedateerd, maar vermoedelijk uit de 17de eeuw) deze fout uit een ouder handschrift overgenomen. Wapenschilden worden wel eens meer verkeerd opgenomen en verder foutief overgenomen door kopiisten. Een handschrift van J. Le Boucq uit de Koninklijke Bibliotheek te Brussel, gedateerd 1521, dus ouder dan het voorgaande, toont dezelfde ongekleurde tekening¹⁴ en zou o.i. wel eens als model kunnen gediend hebben voor het Gentse handschrift.

De identificering van het wapenschild "Ballinc" liet ons toe een bijkomende palimpsestfragment aan de legpuzzel toe te voegen, nl. een fragment bewaard te Whichford, Warwickshire, met de afbeelding van een hoorn, een ster en een schilddragende engel alsook een fragment van omlijsting, zonder grafschrift¹⁵.

Als besluit hierop menen wij het wapenschild van de familie Ballinc te kunnen beschrijven als volgt: "op een veld een ossekop met twee sterren in het schildhoofd en een schelp aan de punt"¹⁶. De kleuren en metalen blijven vooralsnog onbekend. Het grafmonument zal er als volgt uitgezien hebben: een vlakke zerk belegd met een koperen omlijsting voorzien van het grafschrift; met in het midden van de zerk het wapenschild van Antheunis de Gryse vermoedelijk met schilddekking en het gedeelde schild van Jacemine

14. Koninklijke Bibliotheek Brussel, *Fonds Merghelinc*, nr. 34: J. Le Boucq, *Epitaphier des Flandres. Pays Bas & Nord de la Flandre*, 1521, f° 88 v°. De Gentse epitaphier neemt volledig de grafschriften over van het Brusselse handschrift, dit in de zelfde volgorde, op enkele varianten na. De wapenschilden van het Gentse handschrift zijn voor het merendeel zorgvuldig beschilderd. Het Brusselse handschrift geeft gestileerde schetsen van de wapens weer, met hier en daar aanduiding van de kleuren en metalen door middel van kenletters.

15. J. PAGE-PHILLIPS, *Palimpsests, a.w.*, dl. 1, blz 72 en 77. Deze twee fragmenten waren ingewerkt in het grafmonument met beeltenis van kapelaan Asheton met datum 1582.

16. De ster is binnenin voorzien van stralen. Wij geven de voorkeur aan de vereenzelviging met een ossekop eerder dan een stierekop. Een ossekop is aanzienend en zonder hals. Zie C. PAMA, *Rietstap's Handboek der Wapenkunde*, Leiden, 1961, blz. 144.

Ballinc met één (of meer) schilddragende engel¹⁷. Wat het graf-schrift zelf betreft vermeldt het handschrift uit de Koninklijke Bibliotheek het volgende :

*En une lame de cuivre sont ces armes - Gryse - Baillieux (sic). Sepulture van Anthonis de Gryse Jans zuene scepene lands van de Vrijen die overleet int jaer 1503 derden dach in ougst. Hier leght Joncvrauwe Jacemine de dochter van Jan Baillieux twijf was van Anthonis de Gryse die overleet int jaer 1486 de 23 dach in november up sinte Clemens dach*¹⁸.

Het Gentse handschrift vermeldt :

Aultre lame de cuivre avecq tel epitaphe. De Gryse-Ballinc. Sepulture van Anthuenis de Grise Jans suene scepen s'lands vanden vrijen, die overleet int jaer 1503 den 3. dach in ougst.

*Hier lecht joncvr. Jacomine de dochter van Jan Ballinc twijf was van Antheunis de Grise die overleet int jaer 1486 den 23. dach in november up Ste. Clemens dach*¹⁹.

De belangrijkste afwijking is de naam Ballinc i.p. van Baillieux. De Gentse kopiist had aanvankelijk ook Baillieux geschreven maar heeft dit doorstreept en erboven de naam Ballinc geplaatst. De naam Ballinc hebben we vaker in verband met Oudenburg aangetroffen, o.a. wordt een Jacob Ballinc vermeld als burgemeester te Oudenburg in 1448²⁰. J. Gailliard vermeldt in zijn genealogie over de familie de Gryse eveneens de naam Ballinck²¹.

B. Feys en D. Van de Castele daarentegen vermelden de naam Baillieux²².

Over de familie de Gryse troffen we de volgende gegevens aan²³.

17. Gelijkwaardige konstrukties kwamen veelvuldig voor te Brugge. Zie V. VERMEERSCH, *a.w.*, dl. 2 & 3, nrs. 318, 446, 483 e.a.

18. Hs. *Merghelinck, a.w.*, f° 88 v°. Voor de naam Baillieux zie verder.

19. Hs. G 12.925, *a.w.*, f° 197 r°.

20. E. FEYS & D. VAN DE CASTEELE, *a.w.*, blz. 627.

21. J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc, a.w.*, dl. 1, blz. 248.

22. E. FEYS & D. VAN DE CASTEELE, *a.w.*, blz. 650.

23. J. GAILLIARD, *Bruges et le Franc, a.w.*, dl. 1, blz. 247-250.

Antheunis de Gryse was de zoon van Jan de Gryse, "krikhouder"²⁴ van het Brugse Vrije en van Marie van Boonem. Hij zelf was schepen van het Brugse Vrije van 1479 tot aan zijn dood in 1503. Hij was gehuwd met Jacemine Ballinc, dochter van Jan Ballinc en van ... Ghiselin. Hij had vier kinderen, waarvan twee bastaarden, nl. :

- Marie de Gryse, die een eerste maal huwde met Jan van der Gracht en nadien met François van den Hecke ;
- Jan de Gryse († 1551) die huwde met Barbele van Rijne († 1509). Hun grafstede te Oudenburg was eveneens bedekt met een koperen grafplaat²⁵ ;
- Antoine de Gryse, een bastaardkind, die priester werd ;
- Jan de Gryse, een bastaardkind, die huwde met Catherine Wilhoets.

De broer van Antheunis nl. Jacob de Gryse, die gehuwd was met Anna vander Noot, was eveneens begraven te Oudenburg onder een koperen grafplaat²⁶.

Antheunis de Gryse heeft blijkbaar een jaargetijde met diensten en giften gesticht. De stichtingsakte zelf hebben we niet teruggevonden. De akte waarbij zijn zoon Jan deze vermeerderd en uitbreidt tot zijn echtgenote Barbele van Rijne is wel bewaard. Op 16 april 1541 laat Jan de bepalingen ervan akteren in het bijzijn van de nodige wereldlijke en geestelijke gezagdragers²⁷.

24. De krikhouder had een gerechtelijk functie, welke een bijzondere onderlegdheid in de kennis van het recht vergde. Zie L. GILLIODTS-VAN SEVEREN, *Inventaire des archives de la ville de Bruges. Inventaire des Chartes*, dl. 2, Brugge, 1871-85, blz. 273.

25. Kon. Bibl. Brussel, *Fonds Merghelinck*, nr. 34, a.w., f° 88 v° : *En lame de cuivre sont ces armes de Gryse en van Rijne). Sepulture van Jan de Grise fs Antheunis in zijnen tide scepene slands van den vrijen die overleet int jaer 1551 den vierden dach in Meye. Hier lecht joncvrauwe Barbel fa Simoens van Rijne wettelicke gheselnede van Jan de Grise dien overleet int jaer 1509 den 30 dach in meye.*

26. Kon. Bibl. Brussel, *Fonds Merghelinck*, nr. 34, a.w., f° 88 v°.

Devant sont gravés en lame de cuivre ses armes et épitaphe (o.a. de Gryse en vander Noot). Sepulture van Jacob de Grise Jans zuene die overleet den 5 dach in september a° XV° vichtich ende van Joncvr. Anna vander Noot fa mer Jherosnimis gheselede van Jacob de Grise die overleet a°...

27. Rijksarchief te Brugge, *Kerkarchief Oudenburg*, nr. 16 (zie bijlage).

De leden van de familie de Gryse blijken verder weldoeners van de O.-L.-Vrouwekerk te Oudenburg geweest te zijn. Hun grafkapel was afgesloten met een koperen balustrade die de wapens vertoonde van de Gryse en Barbele van Rijne. Een glasraam in de abdijkerk van Oudenburg met afbeelding van het wapenschild de Gryse gaf blijk van de mildheid van deze familie aan deze abdij²⁸.

Hoe is de grafplaat van Antheunis de Gryse in Engeland beland? Ze werd vermoedelijk rond 1579 of kort hierop uit de kerk geroofd. Volgens de kronieken werd de kerk toen door de protestanten ernstig beschadigd en gedurende een bepaalde periode zelfs voor hun diensten betrokken²⁹. Het is evenwel niet uitgesloten dat de stadsautoriteiten zelf het koper uit de grafmonumenten hebben laten uitbreken. De kronieken vermelden immers dat de kerkontvanger belast werd met de verkoop van de meubilering van de kerk: het metaal en het ijzer brachten 14 pond op, het lood 168 pond, de koperen kandelaar 37 pond, enz.³⁰. De opbrengst van de goederen uit de kerk werden als buitengewone inkomsten ingeschreven in de stadsrekeningen en werden speciaal aangewend om beschuttingen te bouwen en grachten te delven ten einde de inwoners van de stad te beschermen tegen de invallen van zowel de hervormden als de Walenbenden die voortdurend de streek teisterden³¹. Dat met het woord "metaal" koper bedoeld wordt, lijdt geen twijfel daar men verder het onderscheid maakt met ijzer en lood. In sepultureboeken worden zerken met koperinlegwerk vaak beschreven als *een tombe int motael*. Het koper werd ofwel geroofd ofwel verkocht en naar Engeland verscheept. Het werd rond 1582 in een Engels grafplatenatelier versneden en op de keerzijde van de afbeelding van nieuwe aflijvingen en opschriften voorzien, om ten slotte opnieuw in een grafmonument te worden ingewerkt.

28. E. FEYS & D. VAN DE CASTEELE, *a.w.*, blz. 649.
Kon. Bibl. Brussel, *Fonds Merghelincx*, nr. 34, *a.w.*, f° 88 v°: *Tout le clos de la chapelle est très riche de colonnes de cuivre ou sont ces armes timbrée de Grise et celle de Barbe de Rinne*; f 89 v°: *Au cœur de la dite église sont ses armoiries en une verrière* (gevolgd door ondermeer de wapens van de familie Halewijn en de Grise).

29. E. FEYS & D. VAN DE CASTEELE, *a.w.*, blz. 307-308.
W.H. JAMES WEALE, *Pièces inédites sur la réforme en Flandre* in *La Flandre*, dl. 3 (1869-70), blz. 409-411.

30. E. FEYS & D. VAN DE CASTEELE, *a.w.*, blz. 309.

31. *Ibidem*, blz. 309.

Uit de verzameling palimpsestafbeeldingen van J.C. Page-Phillips konden we nog andere grafplaten identificeren, o.a. die van Jacob van de Wegheschede uit Sint-Winnoksbergen, die van Adriaen van Merendree afkomstig uit de O.-L.-Vrouwekerk te Brugge, e.a. De Vlaamse palimpsestplaten in Engeland vormen een niet te verwaarlozen studiemateriaal voor een betere kennis van de Vlaamse koperen grafplaten en de economische achtergronden van de beeldenstorm.

BIJLAGE

Fundatieakte van Jan de Gryse (6 april 1541 o.s.)

- Rijksarchief Brugge, *Kerkarchief Oudenburg*, nr. 16.

Wij burchmeester ende scepenen vander stede van Oudenburch doen te wetene allen luyden dat voor ons date deser lettren in propre persone ghecompareert zijn eerbare en voorzieneghe Jan de Grijse scepen van den lande ende jurisdictie vanden vrijen ter eender zijde, ender meester Joos van Huele en Aernoud Plaessche presbyteres prochiepapen metsgaders Jacob Heineman, Jan Gheeraerds, Cornelis Busschop, Dieric vander Zalme en Jacob Pauwaert, Kercke ende dischmeesters vande prochiekercke alhier ter andere zijde, te kennen ghevende, te wetene: De voornomde Jan de Grijse: hoe dat hij ter augmentatie vande goddelicke diensten ende ter zaelighe memorie van Anthonis de Grijse en joncvrauwe Jakemijne zijn vader en moeder en van joncvrauwe Barbele van den Rijne zijn wettelicke ghezellenede was en voorts, van allen kersthenen gelovige zielen ghefondeert en bezet heeft ende de voornomde prochiepapen, Kercke en dischmeesters over hemlieden ende heurlieden successeurs ende naercommers in officien gheaccepteert en ghenomen hebbende te almen en aen almen jourlicx teeweghen daeghe de naervolghende diensten en distributie: Eersten telcken derden daeghe van ougst ofte tsanderdaechs daernaer indien een zondach ofte andere notabele empeschement ghevele upden selven derden in ougst voor het jaerghetijde van 'svoors. Jans vaeder en moeder ghedaen ende ghesonghen te sijnen metten vullen choore, commendatien en daernaer eene ghesongene messe van Requiem, met diaken en subdiaken voor den hooghen ultiuer. Daer vooren de prochiepape celebreeende dezelve messe hebben zal acht schell. par. De capellaenen vanden ghemeenen choore die de zelve messe en commendatien zinghen zullen acht schell. par. De jonghers coristen twee schell. par. voor een half pont was twee schell. par., voor een vierendeel wijns drie schell. par., voor offerbroot twee schell. par., voor twee stallichten te grave twee schell. par. De kosteren voor heurlieder dienst twee schell. par. Ende de voornomde dienst ghedaen zijnde zal de prbre gaen te grave inde noortcapelle aende westzijde van der tombe daer Mer Felix van Ghistelle begraven es en aldaer lesen metten costers en jonghers de psalm misere mei Deus en De profundis clamari. En ter zelve daeghe zullen voorn. dischmeesters rechten en stellen binnen de voornomde kercke eenen disch ofte taele van achteen brooden de waerdich zijnde twee schell. par en up elc brood steken in gheld vier schell. par. Daerop de grauwe zusters van Ste Fransoys ordene alhier hebben zullen drie provenen ende dander zullen ghegeven worden den scamelen crancken huusweken der voorn. stede. Den tweesten dienst en jaerghetijde zal ghedaen worden voor den voorn. Jan de Grijse ende de voorn. jonckvrauwe Barbel zijn ghezellenede was, telcken twee en twintichsten in meye inde eeuwichheit alghelijck en inder maniere dat boven geseyt es van den eersten dienste en distributie van provenen. Ende thenden zelve dienst zal insghelijck de priester metten costers en jonghers lesen de voornomde psalmen miserere en

deprofundis inde voornom. capelle ter sepulture liggende aende zutzijde van Sente Margriete outlaer jehghens over de deure vande sanctuarie. Voor alle welcke diensten en provenen en onderhoud van dien de voorn. Jan de Grijsse wettelick van burchmeesters en scepenen slands van den vrijen de voornomde kercke up ghedregen ende ghetransporteert heeft eenen rentebrief van twaelf pond par. te lossen den penninck zestiene, sprekende up... met conditie dat indien tverloop van dezelve renten up een jaer niet inelick noch recouvreerlick en waere bij orloge ofte ander caes fortuyt dat de voorn. dienst naer rate van tgeene dat men niet en zal connen recouvreeren ghemijndert ende ghesmaeldeelt zal woorden, behouden nochtans dat altijds de voorn. taefele en disch achttien provenen ende qualiteyt en waerde alsboven ghestelt en ghedistribueert zal worden onghemijndert en zonder eenighe deminutie. Ende insghelijcks indien de voorn. renten afghelost wierde ende men de pennynghen niet weder belegghen en conste in andere ghelijcke rente up galt (?) souffisant bezet binnen drie maenden, zo zal naer rate van denzelven tijt van drie maenden en niet langher de voorn. dienst mooghen gesmaeldeelt en ghemodereert wesen altijts onvermindert de voorn. provenen alsboven. Met alwelcke bezetten en assignementen de voorn. prochiepaven, kercke en dischmeesters over heml. en heurl. naercommers in officien uutter name van de voorn. kerkcke verclaerst hebben te vrede te zijnen, hemlieden en heurlieden voors. naercommers in officien metsgaeders alle de voors. kercke temporeele goedinghen verbindende int vulcomen ende onderhoudt van al tghuene, daer voorscreven es en elc point zonderlinghe in eeuwigheit al zonder fraude. In oorconde en waerheid van welcke zaecten hebben wij, burchmeesters en scepenen voornomt dese let-tren ghedaen zeghelen metter zeghele van zulcke der zelver stede. Actum op den zesden dach in april in tjaer ons heeren duust vijf hondert eenen-veertich voor Paesschen.